

Kirjosiipikäpylänlinnut *Loxia leucoptera* vaelsivat runsaslukuisina. Kuva: JUKKA HAAPALA

Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2008

Pertti Koskimies & Teemu Lehtiniemi

Uhanalaisten (Rassi ym. 2001) ja harvalukuisten lajien havaintoyhteenvetoja on julkaistu vuodesta 1976 lähtien. Havaintoyhteenvetöjen kokoaminen on osa linnuston seuranta, jota koordinoi pääosaksi Helsingin yliopiston Luonnontieteellinen keskusmuseo. Katsausten kattama lajisto on jonkin verran vaihdellut vuodesta toiseen esimerkiksi lajien runsastumisen tai taantumisen ja uhanalaisuusluokitusten muutosten myötä, mutta vuosien saatossa kymmenistä vähälukuisista lintulajeista on kertynyt mittavat tilastot, jotka palvelevat niin lintuharrastusta, -suojelua kuin -tutkimustakin. Yhteenvetöjen päätarkoituksena on tarkastella vuosittaista esiintymistä sellaisilla lajeilla, joista ei saada riittävän luotettavaa aineistoa yleisten lajien seurantalaskennoissa. Pesivien parien ja reviiriin määrin lisäksi katsaus käsittelee myös monien lajien muutto- ja talviaikaista esiintymistä.

Suomessa tavattavien eliölaajien uhanalaisuus arvioidaan kymmenen vuoden välein. Tässä työssä on voitu käyttää hyväksi myös

harvalukuisten lintulajien vuosiraportteja. Uusi luettelo uhanalaisista lajeista julkaistaan tänä vuonna. Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit ovat olennainen peruste myös luonnonalueiden suojeluarvoa määrittäessä ja alueita rajattaessa. Tämän vuoksi lajien valtakunnallisen tilanteen tunteminen on tärkeää vertailutietoa myös alueellisiin ja paikallisiin tarkasteluihin. Suurella osalla uhanalaisia ja vähälukuisia lajeja ei ole käynnissä valtakunnallisia erikoistutkimuksia lajien alhaisen tiheyden, laikuittaisen esiintymisen, laskentamenetelmien epäluotettavuuden ja tutkimusresurssien puutteen vuoksi. Lintuyhdistysten kokoamat havainnot muodostavat siksi käyttökelpoisimman aineiston näiden lajien yleisyyden ja suojelutarpeen arviointiin. Valtakunnalliset havaintokoosteet palvelevat myös lintuharrastuksen tarpeita, sillä harvalukuiset lajit kiinnostavat suurta osaa harrastajista. Valtakunnallisesti mielenkiintoisten havaintojen ohjeita on tarkennettu ja yhdenmukaistettu, mikä on parantanut myös koottavan aineiston laatua, luotetta-

vuutta ja vertailukelpoisuutta niin alueiden kuin vuosienkin välillä.

Tässä vuoden 2008 havaintoaineiston esittelyssä mukana ovat entiseen tapaan lintuyhdistysten kokoamat eri lajien yhteismäärät. Vuoden 2008 erikoispiirteitä olivat harvalukuisten tikkojen tavanomaista voimakkaampi syysvaellus sekä sinisuohaukan ja piekanan syksyinen runsaus. Lisäksi poimimme muutamia muita huomioita lajeista, joiden esiintymisestä vuosi 2008 toi uusia näkökulmia.

Vuoden 2008 aineisto ja aiempien vuosien täydentyminen

BirdLife Suomen jäsenjärjestöjen asiantuntijat ovat koonneet uhanalaisten ja harvalukuisten lajien alueelliset yhteenvedot vuodelta 2008 entiseen tapaan lintuharrastajien yhdistyksille toimittamien havaintojen perusteella (taulukko 1). Paikallisen asiantuntemuksen ansiosta esimerkiksi samoja yksilöitä mahdollisesti koskevat havainnot on

karsittavissa ja reviirit ja yksilömäärät summattavissa niin luotettavasti kuin se on mahdollista. Pääosa aineistosta kertyy nykyisin Tiira-lintutietopalvelun (www.tiira.fi) kautta, minkä mahdollisia vaikutuksia havaintomääriin pohdimme vuosi sitten (Lehtiniemi & Koskimies 2009).

Vuodelta 2008 saatiin yhteenvetotiedot kaikilta jäsenyhdistyksiltä, mistä kuuluu suuri kiitos jokaisen alueen havaintoja koonneille ja analysoineille henkilöille. Vuoden 2008 tietojen merkittävimmät vajaukset ovat Turun lintutieteellisen yhdistyksen alueelta, mistä ei ehditty saada mukaan kaikkia lajeja, sekä Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen alueelta, mistä puuttuvat reviirien yhteenvetotiedot muutamista maassamme juuri sinne keskittyvistä uhanalaisista lajeista, etenkin mustapyrstökuirista, etelänsuosirristä ja pikkutiirasta. Kyseiset yhteenvetotiedot olisi tärkeää saada niitä kokoavilta ympäristöviranomaisilta paitsi paikallisyhdistykselle myös uhanalaisia lajeja käsittelevään katsaukseemme ja tietokantaan, jotta havaintoja maastossa tekevät ja monipuolisesti viranomaisille toimittavat lintuharrastajat saavat mahdollisimman kattavasti tiedot myös harvinaisimpien lajiemme esiintymisestä.

Vuoden 2008 yhteenvetoaineiston lisäksi lintuyhdistysten aluevastaavat ovat täydentäneet edellisen vuosiraportin jälkeen aiempien vuosien aineistoja sekä korjanneet sinne päätyneitä virheitä. Kaikkiaan 15 yhdistystä täydensi 1980-luvun aineistoa yhteensä yli 650 tiedolla, merkittävimmin Kemi–Tornion, Merenkurkun, Kainuun ja Länsi-Uudenmaan alueilta ("tieto" tarkoittaa tässä reviirien tai yksilöiden kokonaismäärää yhdistystä ja vuotta tai vuodenaikaa kohti). Niin ikään 15 yhdistystä täydensi 1990-luvun tietoja yhtä suurella tietomäärällä. 1990-luvun tilastot täydentyivät eniten Pohjois-Karjalan, Satakunnan, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueilta. 2000-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä tilastoihin kertyi n. 400 uutta tietoa 16 yhdistyksen alueelta, eniten Satakunnasta, Lapista, Pohjois-Karjalasta ja Länsi-Uudeltamaalta.

Viimeisten puoleltoista vuoden aikana uhanalaisten ja vähälukukuisten lajien aiempien vuosien tilastoihin on saatu n. 5000 täydentävää tietoa tai korjausta, mikä on n. 7 % aineiston kokonaismäärästä. Suuria puutteita, jotka vaikuttavat merkittävästi joidenkin lajien valtakunnallisen esiintymisvaihtelun tarkasteluihin, ovat enää Pohjois-

Pohjanmaan aineistot vuosilta 2003–2007 (kaikki lajit) sekä Etelä-Karjalan tiedot muutamista esiintymiseltään Kaakkois-Suomeen painottuvista lajeista vuosilta 2002 ja 2003. Toivomme, että nämäkin puutteet saadaan paikattua lähiaikoina.

Vuoden 2008 erikoispiirteitä

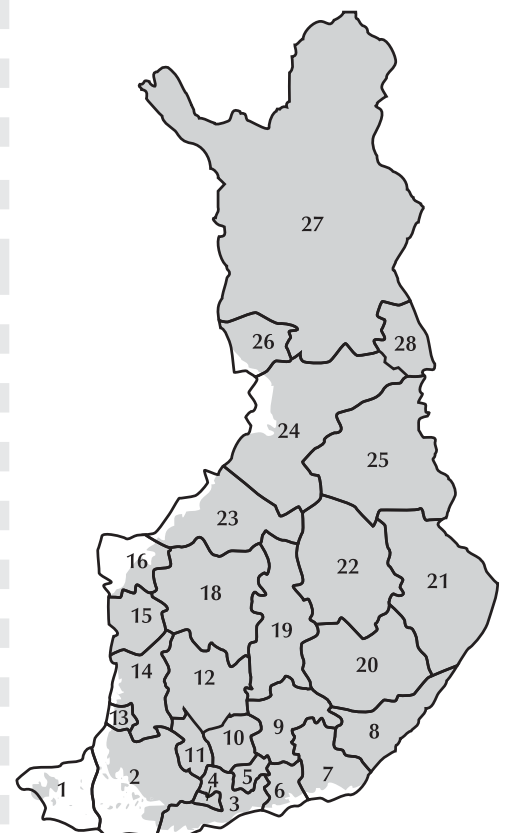
Taulukkoon 2 on koottu ilmoitettujen reviirien määrät uhanalaisista ja harvalukuisista pesimälajeista alueittain vuodelta 2008 ja taulukkoon 3 kokonaisyksilömäärät havainnoista, joista pääosa on pesimääjän ulkopuolelta, muuttokausilta ja talvelta, mikäli laji esiintyy talvella.

Kukin löytää taulukoista luultavasti mielenkiintoisia lukumääriä ja vertailukohteita oman kiinnostuksensa mukaan. Vertailtaessa reviiri- ja yksilömääriä edellisvuotisiin paljastuu, että osalla lajeista lukumäärät pysyvät suuruusluokaltaan samankaltaisina, mutta toisilla vaihtelevat huomattavastikin. Valtaosa tästä vaihtelusta on todellista ja ilmentää sitä, miten paljon esimerkiksi Suomessa levinneisyytensä laita-alueilla tavattavien lajien reunapopulaatiot ailahtelevat eri syistä ja eri aikoina.

Taulukko 1. Paikallisyhdistysten toimialueet ja havaintoaineiston kerääjät (vastaava aluenumerointi kartassa ja taulukoissa 2 ja 3).

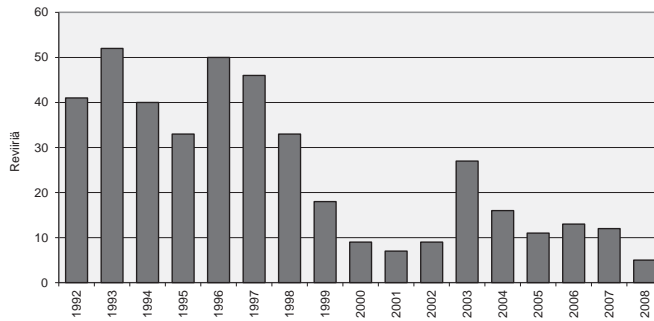
Table 1. The regions of the local ornithological societies, and the persons having collected the data, respectively.

nro	Yhdistys	Ilmoittaja
1	Ålands Fågelskyddsförening rf.	Teemu Lehtiniemi
2	Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Kalle Rainio
3	Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry.	Petteri Lehikoinen, Alekski Lehikoinen
4	Lohjan Lintutieteellinen Yhdistys Hakki ry.	Antti Peuna
5	Keski- ja Pohjois-Uudenmaan Lintuharrastajat Apus ry.	Antti Mähönen
6	Porvoon Seudun Lintuyhdistys ry.	Joni Sundström
7	Kymenlaakson Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Eero Parkko
8	Etelä-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Janne Aalto, Jari Kontiokorpi
9	Päijät-Hämeen Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Antti Toukola, Ohto Oksanen, Timo Metsänen
10	Kanta-Hämeen Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Ilkka Hakala
11	Lounais-Hämeen Lintuharrastajat ry.	Oskari Härmä
12	Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Petri Seppälä
13	Rauman Seudun Lintuharrastajat ry.	Kalle Haapala
14	Porin Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Esa Partanen, Pasi Alanko, Pentti Perttula
15	Suupohjan Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Ilkka Iivonen, Ismo Nousiainen
16	Merenkurkun Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Aarne Lahti
17	Ostrobothnia Australis rf.	Jan Hägg
18	Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Esko Rajala
19	Keski-Suomen Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Tuomo Pihlaja
20	Etelä-Savon Lintuharrastajat Oriolus ry.	Harri Okkonen
21	Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Janne Leppänen, Jukka Matero,
22	Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys – Kuikka	Jyrki Uotila
23	Keski-Pohjanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Sami Salonkoski
24	Pohjois-Pohjanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Tuomas Väyrynen
25	Kainuun Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Hannu Rönkkö
26	Kemin Lintuharrastajat Xenus ry.	Pentti Rauhala
27	Lapin Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Pirkka Aalto
28	Kuusamon Lintukerho ry.	Antti Peuna

Kuva 1. Kirjokertun reviirimäärät 23 yhdistyksen alueilla 1992–2008 (alueet 1 ja 2 eivät mukana, ks. taulukko 1).

Fig. 1. The number of recorded Barred Warblers *Sylvia nisoria* in the regions of 23 local ornithological societies in 1992–2008 (regions 1 and 2 excluded, see Table 1).

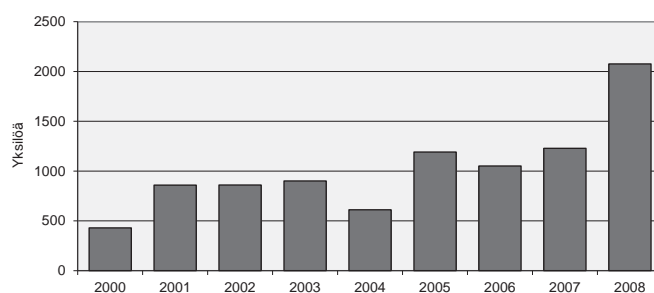

Todellisia vuosittaisia kannanvaihteluja ja runsauden alueellisia eroja kuvastavat taulukoidut lukumäärät varsinkin helposti havaittavilla lajeilla, joista havainnot ovat kerättävissä kohtalaisen kattavasti, kuten kaulushaikaralla, ruskosuohaukalla, luhtakanalla, luhtahuilla, ruisrääkällä ja rastaskerttusella. Pesimäajan ulkopuolella vuosittaiset havaintomäärät kuvastavat todellista vaihtelua esimerkiksi pikkujoutsenella, harmaasorsalla, allihaahkalla, pikku-uikulla, haarahaukalla, liejukanalla, mustapyrstökuirilla, harmaapäätikällä, valkoselkätikällä, pähkänäkelillä ja nokkavarpusella. Tyypillisesti tällaiset lajit keskittyvät lintuvesien tapaisille rajallisille alueille tai kulttuuriympäristöihin, joilla on retkeily runsaasti vuosikautia, ja ne ovat niin harvalukuisia, että melkein kaikki havainnot ilmoitetaan.

Vuoden 2008 aikana kertyneistä tiedoista poimimme esimerkiksi etelänkiislan pesinnän Varsinais-Suomesta. Myös Itä-Uudellamaalla sijaitsevalla Suomen tärkeimmällä pesimäpaikalla etelänkiisloja oli poikkeuksellisen runsaasti. Suomesta on tiedossa harvoja varmoja pikku-uikun pesintöjä. Vuonna 2008 pesintä varmistettiin ensi kerran Varsinais-Suomessa. Pirkanmaalla pikku- ja mustakurkku-uikku pesivät sekaparina (Seppälä, R. 2009). Pikku-uikun pesimäkauden ulkopuolisten havaintojen määrä on myös pysynyt viime vuosina 2000-luvun alkuvuosia korkeammalla. Kangaskiurun nopeaa runsastumista ja aluelaajennusta kuvaa Pohjois-Pohjanmaan peräti 50 reviiirin yhteismäärä – edellisen kerran, kun tieto saatiin (2002),

Kuva 2. Sinisuohaukan yksilömäärät 14 lintuyhdistyksen alueilla syksyllä 2000–2008.

Fig. 2. The number of observed Hen Harriers *Circus cyaneus* in the regions of 14 local ornithological societies in autumn 2000–2008.

reviirimäärä jäi kahteen!

Allihaahkoja ja idänuunilintuja havaittiin vuonna 2008 selvästi enemmän kuin pohjavuonna 2007. Harmaasorsan ja ruskosuohaukan kannat jatkoivat väijäämätöntä kasvuaan. Vuosi aiemmin ennätyslukemiin yltäneen merisirrin yksilömäärä säilyi yhtä korkeana myös 2008. Mustaleppälintujen vuoden 2007 reviiirinnäytys peräti puolitoistakertaistui 2008. Sen sijaan rastaskerttusen huippu jäi yhteen vuoteen, ja 2008 palattiin vuosikymmenen takaiselle tasolle lähinnä siksi, että Kymenlaakson ja Satakunnan reviiirimäärät pienenevät huomattavasti. Käenpiikoja tilastoitiin yhtä paljon kuin 2007. Kirjosiipikäpylintuja ilmoitettiin yli viisinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Pääosin kesälle ajoittunut vaellus oli hyvin voimakasta. Kirjokertun nopea taantuminen jatkuu päälevinneisyysalueilla Lounais-Suomessa (Kunttu 2009) ja Ahvenanmaalla. Muualta kirjokerttu on häviämässä kokonaan, eikä vuonna 2008 havaintoja kertynyt enää kuin viidestä yksilöstä (kuva 1). Onko laji vielä suojelutoimin pelastettavissa?

Sinisuohaukan ja tikkojen syksy

Syksyn ilahduttava yllättäjä oli sinisuohaukka, jota havaittiin suurin yksilömäärä vuosikausiin (kuva 2). Pesimäkantamme on taantunut viime aikoina (Björklund ym. 2009), ja myös muuttoaikaiset yksilömäärät ovat pienentyneet. Mistä syksyn 2008 sinisuohaukat olivat peräisin, kun ainakaan Suomessa pesiviä pareja ei ilmeisesti ollut juuri

edellisvuosia enempiä, ja myyräkannatkin olivat maan pohjoispuoliskossa romahtaneet? Yllättävää kyllä piekanojakin havaittiin syksyllä 2008 monivuotisen taantuman jälkeen enemmän kuin edellisvuosina (kuva 3). Etelä-Suomen syksyisten sinisuohaukkojen oletetaan olevan pääosin kotimaista kantaa, kun taas piekanat tulevat tänne Skandinavian pohjoisosista. Mikä selittää siis suuret haukkamäärät, joiden pitäisi olla peräisin aivan eri alueilta, ja joilta kummaltakaan ei ole tiedossa erityisen menestyksellistä tai suurta pesimäkantaa (vrt. Hellström & Strid 2009).

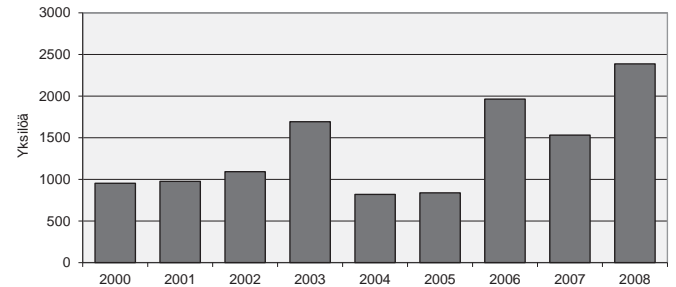
Todennäköisin selitys runsaille määrille on paitsi eteläisen Suomen vahvat myy-

Lajinimi	Tieteellinen nimi (uhanalaisuus)
Kanadanhanhi	<i>Branta canadensis</i> *
Ristisorsa	<i>Tadorna tadorna</i> NT
Harmaasorsa	<i>Anas strepera</i>
Viiriäinen	<i>Coturnix coturnix</i>
Kaakkuri	<i>Gavia stellata</i> NT
Mustakurkku-uikku	<i>Podiceps auritus</i>
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i> NT
Harmaahaikara	<i>Ardea cinerea</i>
Ruskosuohaukka	<i>Circus aeruginosus</i> NT
Luhtakana	<i>Rallus aquaticus</i>
Luhtahuitti	<i>Porzana porzana</i>
Ruisrääkkä	<i>Crex crex</i>
Lapinsirri	<i>Calidris temminckii</i> VU
Punajalkaviklo	<i>Tringa totanus</i> *
Selkälökki	<i>Larus fuscus</i> VU
Pikkutiira	<i>Sterna albifrons</i> EN
Mustatiira	<i>Chlidonias niger</i> VU
Uuttukyyhky	<i>Columba oenas</i>
Turkinkyyhky	<i>Streptopelia decaocto</i> VU
Lapinpöllö	<i>Strix nebulosa</i>
Kehräjä	<i>Caprimulgus europaeus</i> NT
Käenpiika	<i>Jynx torquilla</i> VU
Harmaapäätikka	<i>Picus canus</i> NT
Pikkutikka	<i>Dendrocopos minor</i> VU
Pohjantikka	<i>Picoides tridactylus</i> NT
Kangaskiuru	<i>Lullula arborea</i> NT
Satakieli	<i>Luscinia luscinia</i>
Sinipyrstö	<i>Tarsiger cyanurus</i> VU
Mustaleppälintu	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Pensassirkkalintu	<i>Locustella naevia</i>
Viitasirkkalintu	<i>Locustella fluviatilis</i>
Viitakerttunen	<i>Acrocephalus dumetorum</i>
Luhtakerttunen	<i>Acrocephalus palustris</i>
Rastaskerttunen	<i>Acroceph. arundinaceus</i> VU
Kultarinta	<i>Hippolais icterina</i>
Kirjokerttu	<i>Sylvia nisoria</i>
Idänuunilintu	<i>Phylloscopus trochiloides</i>
Lapinuunilintu	<i>Phylloscopus borealis</i>
Pikkusieppo	<i>Ficedula parva</i> NT
Kuhankeittäjä	<i>Oriolus oriolus</i>
Kuukkeli	<i>Perisoreus infaustus</i> NT
Peltosirkku	<i>Emberiza hortulana</i> VU

räkannat myös paikoin oivallinen poikastuotto joillakin pesimäalueilla. Koska piekanat muuttavat luoteesta kaakkoon, ovat ne Etelä-Suomessa pääosin peräisin Pohjois-Skandinaviasta. Piekanan poikueet ovat petolinnuille epätavallisen suuria hyvän ravintolanteen vallitessa. Joillakin pesimäalueilla on luultavasti ollut runsaasti ravintoa ja hyvä poikastuotto, mikä selittäisi Suomen suuret

Kuva 3. Piekanan yksilömäärät 15 lintuyhdistyksen alueilla syksyllä 2000–2008.

Fig. 3. The number of observed Rough-legged Buzzards *Buteo lagopus* in the regions of 15 local ornithological societies in autumns 2000–2008.

Taulukko 2. Uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien reviirit Suomessa paikallisyhdistyksittäin (taulukko 1) vuonna 2008. CR = Äärimmäisen uhanalainen, EN = Erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. Yhteensä-sarake näyttää kunkin lajin reviiri- ja yksilömäärien aritmeettisen summan ottamatta huomioon mahdollisia puuttuvia tietoja tai pyöristämiä. * = vain sisämaatedot.

Table 2. Numbers of territories of threatened and scarce bird species in the regions of the local ornithological societies (table 1) in 2008. CR = critically endangered, EN = endangered, VU = vulnerable, NT = near threatened. * = inland.

Yht./tot	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28		
102	?	?	4	10	6	1	?	12	24	15	?	23	0	0	0	?	1	4	2	0	?	?	0	?	0	0	0			
223	10	15	4	0	0	1	2	0	0	0	0	0	3	?	11	2	0	0	0	0	0	0	5	170	0	0	0	0		
193	5	32	34	0	0	1	1	9	2	1	1	2	0	21	10	7	0	0	0	6	0	1	60	0	0	0	0	2		
72	1	12	8	0	1	4	11	5	1	0	0	1	1	4	2	1	0	5	2	1	6	2	2	2	0	0	1	0		
265	0	12	18	1	0	0	10	16	10	10	?	68	0	?	6	3	0	15	10	12	8	5	10	15	20	16	?	3		
555	50	?	46	4	3	5	24	32	9	5	1	21	5	42	32	69	0	17	34	11	40	10	?	70	16	9	0	1		
1018	1	52	36	24	4	21	90	130	79	29	8	95	8	45	1	4	0	31	106	52	94	60	12	31	4	1	0	0		
298	110	?	127	2	0	?	34	0	0	0	0	2	22	?	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
617	2	10	8	9	2	14	52	60	48	30	?	48	0	31	8	24	0	22	66	32	76	9	?	55	6	5	0	0		
424	23	39	51	13	7	18	36	51	30	1	8	15	13	29	9	5	0	4	11	11	22	13	8	5	2	0	0	0		
419	1	8	29	4	6	4	26	76	25	4	2	19	4	19	3	1	0	10	26	26	79	11	14	19	1	2	0	0		
3911	28	65	119	5	60	54	429	1000	208	69	14	105	6	52	63	13	0	132	323	240	661	170	62	16	17	0	1	0		
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	?	0	6	?	0		
82	?	2	6	0	0	0	4	4	7	0	0	5	0	?	7	2	?	3	4	1	0	2	10	13	12	?	?	1		
1244	?	?	?	7	0	?	565	35	63	60	?	135	52	?	57	?	49	87	83	?	1	20	?	30	?	?	?	?		
21	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	18	?	0	1	0	0		
16	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	13	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	
205	?	?	?	?	11	?	27	13	15	5	5	7	?	16	8	34	0	3	0	6	2	0	6	45	2	0	0	0	0	
102	0	?	2	1	0	1	0	0	1	2	0	2	1	29	12	11	0	1	1	0	0	0	20	17	0	1	0	0	0	
98	0	1	0	0	0	1	1	6	16	0	0	3	1	2	2	0	0	1	18	14	17	0	2	11	1	1	1	0	0	
956	7	?	186	11	23	15	202	180	37	33	1	20	13	36	67	2	0	5	28	38	50	0	2	0	0	0	0	0	0	
1108	3	?	160	13	19	10	54	99	70	43	17	117	?	48	48	42	5	41	81	61	72	10	?	55	30	10	?	6	0	
927	21	?	240	26	62	45	37	74	145	47	6	115	11	13	0	5	?	0	39	25	16	0	0	0	0	0	1	0	0	
1302	31	?	246	25	36	10	32	60	110	50	19	208	11	55	15	36	5	43	109	34	46	18	?	73	14	16	17	11	0	
348	1	1	14	2	4	2	12	19	28	15	4	85	3	10	8	9	0	34	40	20	18	10	?	?	?	9	?	?	0	
443	2	?	103	11	3	10	60	39	16	7	3	37	8	27	11	0	0	6	17	12	13	1	7	50	0	0	0	0	0	
2474	?	?	?	?	184	?	390	426	272	115	0	222	97	?	125	78	2	66	141	154	111	49	28	9	5	0	0	0	0	
27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	?	25	0	2	13	0
46	1	6	5	0	0	2	3	1	1	1	2	4	4	10	2	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
628	1	?	59	8	23	13	55	45	62	32	17	50	5	47	24	3	0	23	40	20	55	28	8	8	2	0	0	0	0	
370	1	7	52	4	7	7	27	85	26	19	3	23	1	4	3	3	0	3	27	21	35	9	2	1	0	0	0	0	0	0
2962	3	?	139	22	33	24	209	551	200	125	13	182	18	106	36	13	0	61	237	276	560	100	22	14	18	0	0	0	0	0
824	15	?	192	11	29	23	89	97	75	29	8	38	26	54	13	3	0	18	30	25	29	13	2	0	5	0	0	0	0	0
143	1	28	41	10	1	26	16	4	5	1	0	4	3	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
450	16	?	?	?	25	16	?	80	58	16	8	48	28	41	9	11	0	9	19	26	24	5	6	3	1	1	0	0	0	
40	10	25	2	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
261	0	3	25	0	7	5	13	20	21	6	1	24	1	4	5	0	0	4	13	2	49	28	4	5	20	1	7	2	2	0
5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	2	0	11	1	1	0
400	1	8	58	5	11	8	17	54	33	25	4	31	0	7	0	2	0	23	30	29	38	5	1	5	5	0	2	3	0	0
390	0	0	2	0	2	3	39	120	89	7	0	12	0	6	1	0	0	3	19	34	49	2	1	0	1	0	0	0	0	0
159	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	1	0	0	53	7	0	31	?	12	47	2	?	?	?	1	?	?	0	0
698	0	?	45	6	27	?	96	48	37	12	25	28	17	80	62	13	0	38	24	3	31	10	39	44	7	6	3	0	0	0

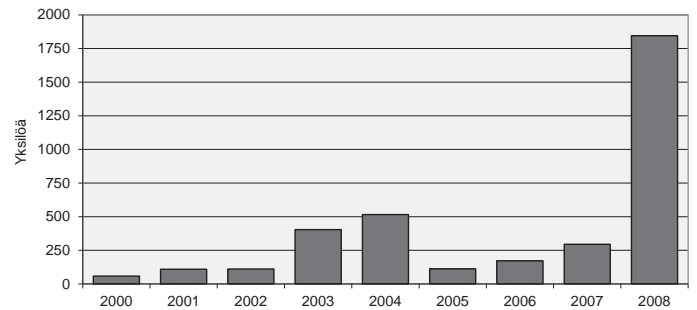
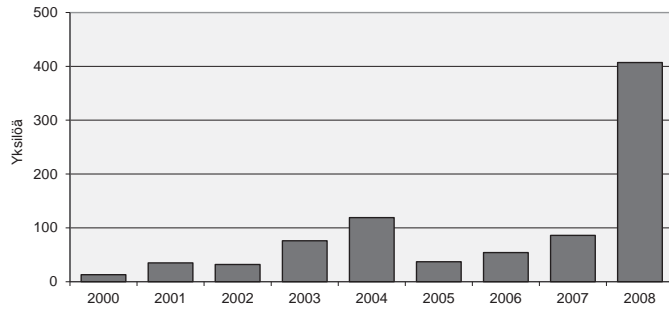

Pesimäajan ulkopuolella pikku-uikun *Tachybaptus ruficollis* havaintomäärät kertonevat melko luotettavasti kannan vahvuudesta. Kuva: JUKKA HAAPALA

Taulukko 3. Uhanalaisten ja harvalukuisten lintulajien havaittujen yksilöiden kokonaismääriä Suomessa paikallisyhdistyksittäin (taulukko 1) vuonna 2008. CR = äärimmäisen uhanalainen, EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä. Pääosa havainnoista koskee pesimäajan ulkopuolella havaittuja yksilöitä. Yhteensä-sarake näyttää kunkin lajin revii- ja yksilömäärien aritmeettisen summan ottamatta huomioon mahdollisia puuttuvia tietoja tai pyöristämiä. * = vain sisämaatieidot (s) = vain syksy. (t) = vain talvi.

Table 3. Numbers of individuals of threatened and scarce bird species in the regions of local ornithological societies (table 1) in 2008. CR = critically endangered, EN = endangered, VU = vulnerable, NT = near threatened. * = inland, (s) = only autumn, (t) = only winter. The majority of individuals have been observed outside the breeding season.

Lajinimi	Tieteellinen nimi (uhanalaisuus)	Yht./tot	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Pikkujoutsen	<i>Cygnus columbianus</i>	2226	2	28	91	0	35	125	840	625	33	11	10	32	11	23	3	6	0	10	5
Merihanhi	<i>Anser anser</i> *	4013	?	?	2451	181	56	?	381	41	18	12	5	63	125	87	159	136	?	79	42
Ristisorsa	<i>Tadorna tadorna</i> NT *	69	?	0	0	0	4	0	0	34	0	0	0	0	0	0	0	0	?	6	1
Harmaasorsa	<i>Anas strepera</i>	1353	34	89	618	6	5	59	121	38	5	5	5	14	15	50	55	22	1	10	3
Allihaahka	<i>Polysticta stelleri</i>	1004	19	9	235	0	8	310	297	84	1	3	0	4	1	2	0	0	3	1	0
Pikku-uikku	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	70	0	5	20	0	0	2	9	1	1	4	0	3	3	4	2	0	0	0	1
Haarahaikka	<i>Milvus migrans</i> EN	155	1	7	22	2	2	0	23	34	1	0	0	4	0	4	2	1	1	1	1
Merikotka	<i>Haliaeetus albicilla</i> VU	4747	?	?	920	104	49	143	357	280	80	46	18	178	286	579	310	491	?	109	89
Maakotka	<i>Aquila chrysaetos</i> VU	1204	32	148	162	12	16	16	163	73	13	15	4	20	22	56	30	21	0	54	25
Muuttohaukka	<i>Falco peregrinus</i> EN	939	25	93	168	4	9	20	100	71	13	5	4	21	13	102	23	8	2	14	8
Liejukana	<i>Gallinula chloropus</i>	283	21	8	216	1	2	3	7	4	0	5	0	5	1	7	0	0	0	0	1
Keräkurmitsa	<i>Charadrius morinellus</i>	569	0	38	2	0	9	21	26	37	8	0	7	40	0	77	8	14	0	25	19
Merisirri	<i>Calidris maritima</i> VU	1281	271	850	39	0	0	8	0	0	0	0	0	0	9	28	33	8	?	0	0
Jänkäsiirriäinen	<i>Limicola falcinellus</i>	2335	2	280	276	0	2	51	75	81	21	4	0	46	17	315	93	43	1	24	2
Jänkäkurppa	<i>Lymnocyptes minimus</i>	660	14	67	43	1	12	11	32	34	15	7	7	114	5	40	20	14	3	11	15
Heinäkurppa	<i>Gallinago media</i>	90	0	12	16	3	2	1	2	3	10	1	1	9	0	7	2	1	0	4	1
Mustapyrstökuiri	<i>Limosa limosa</i> EN	201	3	10	26	1	3	6	14	21	2	3	3	1	1	27	5	5	0	3	5
Rantakurvi	<i>Xenus cinereus</i> CR	17	0	0	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Isolokki	<i>Larus hyperboreus</i>	70	1	3	6	1	0	0	3	4	4	3	0	6	1	5	5	4	?	0	0
Pikkutiira	<i>Sterna albifrons</i> EN	98	0	9	3	0	1	1	2	0	1	0	0	2	5	17	5	3	0	0	0
Mustatiira	<i>Chlidonias niger</i> VU	59	0	6	8	0	0	3	6	8	4	0	0	0	3	8	1	1	0	5	0
Etelänkiisla	<i>Uria aalge</i> VU	175	24	8	15	0	0	?	5	0	0	0	0	0	11	80	28	0	1	0	0
Turturikyhyky	<i>Streptopelia turtur</i> VU	33	1	3	3	1	0	1	1	3	0	1	0	0	0	6	2	1	0	0	0
Tunturipöllö	<i>Bubo scandiacus</i> EN	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	?	0	0
Hiiripöllö	<i>Surnia ulula</i>	286	0	15	12	5	2	1	7	21	7	2	1	11	2	26	13	12	?	8	13
Harmaapäätikka	<i>Picus canus</i> NT	2060	?	?	381	88	93	49	129	235	?	125	12	103	20	44	23	12	?	74	122
Valkoselkätikka	<i>Dendrocopos leucotos</i> CR	687	0	19	109	1	12	5	54	187	?	18	0	23	9	29	18	10	?	7	18
Kangaskiuru	<i>Lullula arborea</i> NT	1745	177	?	1045	13	22	42	123	74	46	13	2	5	24	20	13	4	1	5	3
Tunturikiuru	<i>Eremophila alpestris</i> CR	217	1	14	22	0	2	1	11	35	0	0	0	3	0	6	2	0	?	0	2
Mustaleppälintu	<i>Phoenicurus ochruros</i>	187	15	46	51	2	0	6	9	9	0	3	0	10	3	6	4	1	1	2	1
Sepelrastas	<i>Turdus torquatus</i> NT	249	10	32	19	0	0	0	2	2	3	0	2	5	0	19	15	18	2	11	3
Viiksitimali	<i>Panurus biarmicus</i> NT	1198	?	?	474	13	0	8	59	0	0	0	0	0	19	70	82	97	4	0	0
Pyrstötiaainen	<i>Aegithalos caudatus</i> (s)	30931	99	?	3829	185	476	180	1230	778	?	500	168	1880	791	2100	968	1200	229	1987	1718
Lapintiaainen	<i>Parus cinctus</i> NT	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2	1
Pähkinänakkeli	<i>Sitta europaea</i>	260	7	4	30	2	3	1	15	43	11	3	1	6	2	5	0	0	0	8	9
Isolepinkäinen	<i>Lanius excubitor</i> NT (t)	1015	6	130	125	27	32	40	78	57	78	40	10	56	23	41	27	17	?	38	50
Vuorihemppo	<i>Carduelis flavirostris</i>	614	17	16	34	2	0	1	12	12	30	10	0	18	0	24	15	14	?	0	6
Kirjosiipikäpylintu	<i>Loxia leucoptera</i>	1762	125	176	143	4	43	11	63	45	41	12	5	12	12	76	34	5	14	22	11
Nokkavarpunen	<i>Coccothraustes</i> NT	660	9	?	307	44	13	17	48	77	8	9	0	5	4	19	3	2	?	7	5

Kuvat 4–5. Valkoselkätikan (vasemmalla) yksilömäärät 24 lintuyhdistyksen ja pohjantikan (oikealla) yksilömäärät 19 lintuyhdistyksen alueilla syksyllä 2000–2008.

Figs. 4–5. The number of recorded White-backed Woodpeckers *Dendrocopos leucotos* (left) in the regions of 24 local ornithological societies and the number of recorded Three-toed Woodpeckers *Picoides tridactylus* (right) in the regions of 19 local ornithological societies in the autumns 2000–2008.

	20	21	22	23	24	15	26	27	28
28	245	21	22	15	3	0	2	0	
5	29	15	0	31	8	37	50	2	
3	4	11	0	1	3	0	2	0	
9	12	21	19	96	8	13	17	3	
4	16	0	5	0	1	0	1	0	
0	0	4	4	2	4	0	1	0	
1	12	7	2	7	3	1	14	2	
38	239	66	?	255	24	40	?	46	
13	29	27	37	134	23	28	?	31	
11	41	23	32	101	7	18	?	3	
0	0	1	0	1	0	0	0	0	
0	14	16	87	75	32	0	4	10	
0	0	0	18	17	0	0	0	0	
1	15	96	469	410	?	6	?	5	
13	27	17	57	59	7	8	4	3	
1	6	2	2	2	0	0	2	0	
7	19	1	6	20	4	1	2	2	
0	1	3	0	2	0	5	0	0	
0	1	0	3	14	0	1	3	2	
0	0	0	6	43	0	0	0	0	
1	0	0	3	2	0	0	0	0	
0	0	0	2	1	0	0	0	0	
0	1	0	2	2	2	0	3	0	
0	0	0	0	0	0	0	6	0	
14	8	20	10	10	3	5	53	5	
100	110	71	37	53	31	19	102	27	
19	97	17	15	16	2	1	1	0	
21	45	4	18	23	2	0	0	0	
25	16	8	5	9	25	2	18	10	
3	6	4	0	2	0	0	1	2	
2	2	9	22	28	4	3	28	8	
0	0	0	102	246	0	23	1	0	
832	4900	1600	1550	1825	662	248	818	178	
0	4	6	2	?	?	0	?	?	
7	38	7	5	23	12	3	9	6	
32	28	15	28	35	0	1	1	0	
1	7	19	81	170	1	66	47	11	
6	59	10	106	246	9	214	185	73	
8	12	5	9	12	6	8	18	5	

syksyiset yksilömäärät. Pohjois-Ruotsissa ja -Norjassa ei valitettavasti ole käynnissä sellaisia seurantoja, joista saataisiin luotettava käsitys piekanan pesimäkannasta. Piekanan muuttajamäärät ovat olleet Suomessa selvästi pienempiä 2000-luvulla kuin aiemmin (esim. Seppälä, P. 2009, Ilomäki 2009).

Sinisuohaukalla eteläisen Suomen myyrähuippu selittää suuren osan havaintojen runsaudesta, koska suuri osa havainnoista koskee pelloilla saalistelemassa havaittuja lintuja toisin kuin piekanalla, jotka havaitaan valtaosin matkalennossa. Yltäkylläisen ravintotilanteen vallitessa sinisuohaukat jäivät ilmeisesti saalistamaan Etelä-Suomeen tavallista pitemmäksi aikaa ja tulivat tämän vuoksi normaalia helpommin havaituiksi. Sinisuohaukan yksilömäärät olivat poikkeavia nimenomaan eteläisimpien yhdistysten alueilla, joilla myyriä oli paljon (Björklund ym. 2009). Tämä on esimerkki siitä, että mahdollinen käyttäytymisen ja havaittavuuden muutos on otettava huomioon havaintomääriä tulkittaessa.

Vieläkin näkyvämpi erikoispiirre syksyllä 2008 oli valkoselkätikan ennätysvaellus (kuva 4). Syksyiset yksilömäärät olivat kaikilla alueilla suuremmat kuin kertaakaan 2000-luvulla lukuun ottamatta Lappia, missä lajia ei nyt havaittu lainkaan. Syyskauden summaksi tuli peräti 419 valkoselkätikkaa, mikä on lähes nelinkertainen määrä verrattu-

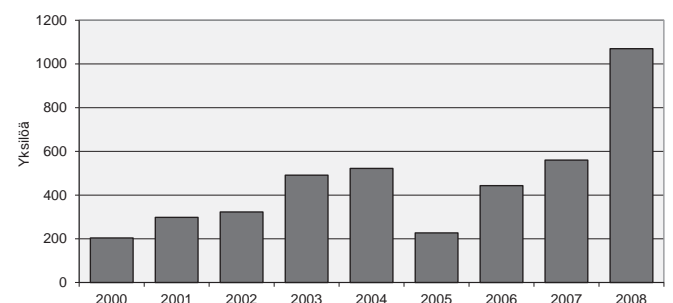
na syksyyn 2004, 2000-luvun ainoaan vaellussyksyyn tätä ennen.

Myös pohjantikkoja vaelsi runsaasti Etelä- ja Keski-Suomeen (kuva 5; aineistossa ei ole mukana Pohjois-Suomen yhdistyksiä eli alueita, joilla laji pesii yleisenä). Vaeltavien yksilöiden kokonaismäärä oli niin ikään noin nelinkertainen 2000-luvun toiseksi parhaaseen vuoteen 2004 verrattuna. Keski-Pohjanmaalla tikkoja nähtiin paljon myös keväällä 2008. Syksyllä tilastoitiin runsaasti pikkutikkokakin, noin kaksinkertaisesti vuoteen 2004 verrattuna (kuva 6).

Yleisesti näyttää siltä, että eri tikkalajit vaeltavat tavallista runsaslukuisempina samoina syksyinä, mutta varsinkin valkoselkä- ja pohjantikan yksilömäärät ovat vaihdelleet hämmästyttävän samassa rytmissä 2000-luvun syksyinä (kuva 7). Valkoselkätikat vaeltavat idästä ja elävät lehtimetsissä, pohjantikat ovat kotoisin pohjoisista havumetsistä, joten ilmiölle on äkkiseltään vaikea keksiä muuta selitystä kuin sopivat sääolot, minkä ansiosta kummallakin lajilla hyvät poikastuotot osuvat samoihin vuosiin. Todellinen tilanne luonnossa tuskin on kuitenkaan näin yksinkertainen. Valitettavasti meillä ei ole aineistoa pohjantikan syysvaelluksilta ennen vuotta 2000, joskin esimerkiksi syksyllä 1993 sekä valkoselkätikkoja että pohjantikkoja oli liikkeellä huomattavasti tavanomaisesta enemmän (esim. Lehikoinen ym. 2008).

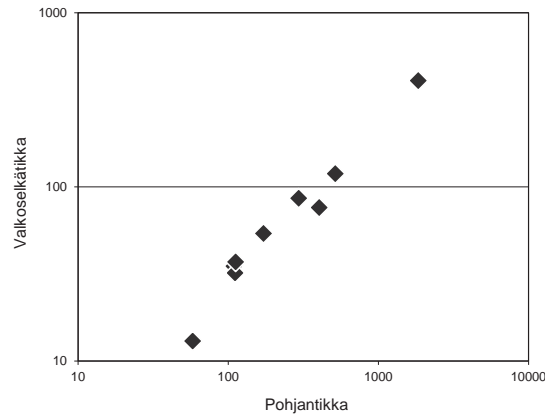
Kuva 6. Pikkutikan yksilömäärät 16 lintuyhdistyksen alueilla syksyllä 2000–2008.

Fig. 6. The number of observed Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor* in the regions of 16 local ornithological societies in the autumns 2000–2008.

Kuva 7. Valkoselkätikan ja pohjantikan syksyisten yksilömäärien välinen korrelaatio vuosina 2000–2008 (Spearmanin korrelaatio $r_s = 0,97$, $p < 0,05$).

Fig. 7. The Spearman rank correlation index ($r_s = 0,97$, $p < 0,05$) between the number of observed White-backed and Three-toed Woodpeckers in autumn in Finland in 2000–2008.

Havainnot Tiiraan!

Tiira-lintutietopalvelu on kätevä tapa paitsi arkistoida omat havainnot verkkoon myös varmistaa, että omat havainnot saadaan niin valtakunnallisiin kuin alueellisiin yhteenvedoihin. Tiiran kautta yhdistykset saavat havainnot määrämuodossa sekä koordinaatteihin sidottuna paikkakohtaisena tietona, joka on ensiarvoisen arvokasta lintujen suojelutyössä ja helpottaa päällekkäishavaintojen tulkintaa yhteenvedojen teossa. Havaintoja voi tuki ilmoittaa retkeilyalueensa yhdistykselle myös muilla tavoilla, joista tarkempia tietoja saa kunkin yhdistyksen toimihenkilöiltä.

Kiitokset

Kiitämme kaikkia, jotka ovat ilmoittaneet havaintonsa yhdistyksille vuodelta 2008 ja täydentäneet myös aikaisempien vuosien tietoja. Olette jälleen tehneet arvokasta työtä. Kiitos myös heille,

jotka osallistuivat yhdistyksissä havaintojen käsittelyyn. Aluevastaavien ja muiden paikallisia aineistoja koostaneiden (ks. taulukko 1) panos on korvaamaton havaintojen tulkinnaissa ja kokonaissummien laskemisessa; heidän työnsä rakentuu tietämyksemme harvalukuisten lajien tilanteesta koko maassa. Kiitos kuuluu myös kaikille niille harrastajille, jotka pitivät huolen siitä, että omat havainnot ovat yhdistyksen käytössä. Haluamme lisäksi kiittää ympäristöministeriötä tuesta, jota pystyimme käyttämään lisäkannustimena vanhan aineiston puutteiden ja virheiden korjaustyössä.

Kirjallisuus

- Björklund, H., Honkala, J. & Saurola, P. 2009: Petolintuvuosi 2008 – eteläiset myyräkannat kasvaneet. – Linnut-vuosikirja 2008: 52–67.
- Hellström, M. & Strid, T. (toim.) 2009: Fågelrapport 2008. – Teos: Bentz, P.-G. & Wirdheim, A. (toim.), Fågelåret 2008. Vår Fågelvärld, Suppl. Nr 49: 67–175.
- Ilomäki, T. 2009: Kaksi ornia – tarinoita ajalta, jolloin turhuus tiivistyi kallioiden yllä. – Oma-kustanne. 161 s.

- Kunttu, P. 2009: Kirjokertun pesimäkannan kehitys Lounais-Suomessa. – Linnut-vuosikirja 2008: 36–43.
- Lehikoinen, A., Ekroos, J., Jaatinen, K., Lehikoinen, P., Lindén, A., Piha, M., Vattulainen, A. & Vähätalo, A. 2008: Lintukantojen kehitys Hangan lintuaseman aineiston mukaan 1979–2007. – Tringa 35: 146–209.
- Lehtiniemi, T. & Koskimies, P. 2009: Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2007. – Linnut-vuosikirja 2008: 44–51.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Seppälä, P. 2009: Piekana pesi ensi kertaa Pirkanmaalla. – Lintuviesti 34 (4):6–10.
- Seppälä, R. 2009: Kesäkatsaus 2008. – Lintuviesti 34 (1): 38–49.

Kirjoittajien osoitteet / Authors' addresses:
PK: Vanha Myllylammentie 88
02400 Kirkkonummi

TL: Ruiskuvajantie 16
06830 Kulloonkylä

Summary: The occurrence of threatened and rare bird species in Finland in 2008

The total number of territories or individuals of threatened bird species, some scarce breeding birds, rare transient migrants and wintering species have been summarised by the regions of the local ornithological societies in 2008 (table 2 and 3, for regions see table 1). Figure 1 shows the recent trend of Barred Warbler outside the southwestern main breeding area in Finland, indicating that the species has almost totally disappeared from these range margins. In autumn 2008 the numbers of recorded Hen Harriers and Rough-legged Buzzards were higher than in recent years, although the breeding populations seemingly were low (figures 2–3). Probably these raptors stayed longer in southern Finland during their migration, where vole densities were exceptionally high. Thus, the increase in numbers in 2008 did probably not indicate real population growth. The numbers of White-backed, Three-toed and Lesser Spotted Woodpeckers were higher in autumn 2008 than in any other year during this decade due to massive irruptions (figures 4–6). The numbers of the first two species are highly correlative (figure 7) due to unknown reasons. The White-backed Woodpeckers irrupted from the east, the Three-toed Woodpeckers from the north and east, and they live in different types of habitats, and rely on different food sources. The total number of territories and individuals in the whole of Finland (Tables 2 and 3) cannot be used as such as population indices of various species, because some species are more discernible than others. Varying observation activity and other sources of error will also be taken into account when we analyze long-term population fluctuations more properly in the future.

Valkoselkä- ja pohjantikan lisäksi myös pikkutikka *Dendrocopos minor* vaelsi tavallista runsaampana. Kuva: JUKKA HAAPALA